

Чепурна З. В.,

старший викладач кафедри теорії, практики та перекладу
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ СПІЛЬНОТИ

Анотація. У статті зосереджено увагу на аспекті молодіжного соціолекту. Підкреслюється, що молодіжний сленг є однією з найбільш яскравих і динамічних систем, що зумовлено самими психологічними особливостями молоді. У тематичному плані молодіжна лексика, яка розглядається у статті, охоплює такі ряди: дозвілля, навчання та роботу, стосунки між жінками та чоловіками, музика, гроші, кіно та інше. У мові молоді очевидні мотиви самовираження та виокремлення. Спостерігаються паралелі чи навіть узагалі неідентичні елементи та тенденції. Аналогії та паралелізм у творенні молодіжних сленгів української та німецької мов очевидні, проте специфічним залишається культурологічний аспект.

У спілкуванні як німецької, так і української молоді є типовими грайливе поводження з мовою, творчий пошук і прагнення до експериментів, образність, метафоричність, гіперболізація та гротеск.

Ключові слова: ідеолексикон, соціолект, субкультура, молодіжний сленг, мовна поведінка, синонімія.

Постановка проблеми. Соціальне суспільство не є гомогенним, воно має ієрархічну структуру та складається з безлічі соціальних страт (теорія соціальної стратифікації). Для кожного суспільства є характерним існування соціальних груп, як-от: студентство, молодь загалом, девіантні прошарки, професійні групи, групи, поєднані віросповіданням або музичними вподобаннями, представники різних регіонів, прихильники різних політичних течій, соціально незахищені групи і таке інше. Соціальна стратифікація суспільства зумовлює відповідну стратифікацію словника національної мови, тобто існування різноманітних *соціолектів* (за різними термінологіями – *сленгів, регістрів, кодів або стилів*). Кожна людина володіє різними кодами та залежно від комунікативної ситуації, суспільних ролей і відносин між учасниками комунікацій може оцінювати ситуацію стосовно доречності вживання сленгу та легко переходити з одного коду на інший. Отже, використання молодіжного коду ситуативне.

Метою статті є дослідження мовних і позамовних чинників функціонування німецького молодіжного сленгу, який являє собою паралельну експресивно-оцінювальну, найчастіше стилістично занижену синонімію позначень загальноновживаних понять і належить певній соціальній субкультурі – субкультурі молоді. **Актуальність** цієї теми очевидна, оскільки молодіжний сленг як найбільш динамічна мовна система дзеркально відображає нову соціальну парадигму функціонування мови. Особливу увагу в дослідженні ми приділяємо передусім працям **німецьких мовознавців** – Heinrich Löffler, Peter Schlobinski, Eva Neuland, Angelika Linke, які займались вивченням та аналізом запропонованої проблеми.

Виклад основного матеріалу. Соціолект використовується молоддю ситуативно. Молода людина як істота соціальна оці-

нює комунікативні ситуації на предмет доречності вживання сленгу (заниженого коду) і за потреби переходить без будь-яких труднощів від заниженого до завищеного коду – стандарту. Це явище називають у соціолінгвістиці *Codeswitching*. Значення під час вибору коду та належної до нього лексики мають міжособистісні стосунки, соціальні ролі, ієрархія суспільства, прагматичні аспекти спілкування (мета комунікації). У межах робіт із дослідження молодіжного сленгу вивчався вплив біологічного та соціального віку на мовну поведінку носіїв мови. [1, с. 354–355]. Під час спілкування з партнерами, які за статусом стоять вище (батьки, вчителі, викладачі, керівництво, партнери по бізнесу, працівники правоохоронних органів), освічена молода людина послуговується стандартом і не дозволить собі, наприклад, вживання нецензурної лексики. За теорією німецького мовознавця Генріха Льофлера [2, с.79–85], національна мова є комплексним явищем і розподіляється на декілька варіантів (форм), які є відхиленням від стандарту.

Як ми зазначали раніше, є не лише звичаї, життєві погляди, манера поведінки, стиль одягу, але й своєрідна мова, для позначення якої в українському мовознавстві прийнято вживати термін «сленг» [3, с. 560].

Ідеолексикон молоді охоплює багату тематику. Зрозуміло, що специфічні сленгізми покривають не весь словниковий запас мови, а лише вибірково ті теми, які прийнято вважати молодіжними. Багато понять загальнонаціональної мови мають стилістично марковані відповідники у молодіжному сленгу. Використання їх у мовленні замість конвенціональних слів має ідентифікуюче значення, сигналізує про належність мовця до вікової групи молоді та до певних соціальних груп, а також надає сказаному незрозумілого змістовного відтінку для тих, хто не належить до однієї з перелічених тематичних груп. Дослідники зосереджували свою увагу на способах словотворення та поступовому їх переході до стилів загальнонаціональної мови, який вони, до речі, вважали одним із способів збагачення мови [4, с. 91–93]. Серед сучасних дослідників молодіжного сленгу німецької мови варто назвати професора університету Ганновер Петера Шлобінскі (Prof. Dr. Peter Schlobinski), який разом із Gabi Kohl та Irmgard Ludewigt у 1933 р. опублікував працю «Jugendsprache – Fiktion und Wirklichkeit». У 60–70 рр. сформувалися молодіжні сленги *Teenagerdeutsch, APO-Sprache, Szene-Sprache, та Schülerdeutsch* [5 с. 163–178].

Серед тематичних груп у молодіжному словнику важливе місце займають синонімічні ряди зі специфічної молодіжної та групової тематики: лексика, яка має стосунок до улюблених молодіжних видів відпочинку (музика, сучасна поп-культура, спорт, ЗМІ, дискотеки, розважальні заклади, одяг), у цій категорії відображені поняття, пов'язані з навчанням у школі та у виші; терміни та жаргонізми з комп'ютерної техніки

та зв'язку; поняття світоглядного та політичного характеру; засоби вираження душевного стану та почуттів (задоволення, захоплення, байдужість, подив, зневага, глузування, оцінювання, погрози, розуміння); лексика на тему алкоголю та на сексуальну тематику; жаргонізми кримінальних елементів; стосунки в сім'ї, на роботі та в колі друзів. Автор роману «Над прірвою в житті», наприклад, досить часто використовує сленг, вживаючи шкільну лексику, вульгаризми, емоційно забарвлені вигукки, а отже, під час перекладу використовуються різні способи, такі як адекватна заміна, шумонаслідування, створення нових понять і так далі, що найбільш характерне для цієї вікової категорії [6, с. 324].

Розглянемо деякі з молодіжних сленгів і проведемо аналогію між двома порівнюваними мовами в аспекті перекладу.

Спочатку зупинимося на темі *алкоголю та пиятики*, яка є однією з найбагатших на молодіжні слова. У німецькій мові ця тема охоплює безліч дієслів, які виражають процес пияцтва, прикметників для опису стану та іменників, які називають п'яну людину. Відповідно, деякі з них поширені в певних регіонах, інші є міжрегіональними. Таке універсальне явище, як вживання алкогольних напоїв, пояснює існування мовних відповідників в українській мові. Наприклад, дієсловам та фразеологізмам, синонімічним до дієслова *напитися* та *пиячити*, тлумачні словники німецького молодіжного сленгу пропонують такі сленгізми: *sich volllaufen lassen, sich abfüllen, sich einen hinter die Birne ballern, sich einen absaufen, sich was Feuchtes reinziehen, sich vollknallen, einen hinter die Binde gießen, sich einen reinsaugen, sich dicht machen, die Rübe glatt machen, hinter die Schürze gießen* та багато інших, яким відповідають такі українські вирази та слова: *нализатися, бухати, забухати, вгасити, напитися в дрова, в драбадан, в стельку, вдризг, до синьки, нажертися*. П'яну людину молоді німці описують прикметниками *hacke, hackebreit, hackedicht, ralle, rack, strack, breit, dicht, voll*, які можна перекласти такими українськими відповідниками: *бухий, вгашений, фіолетовий, синій, на рогах, п'яний в дрова, в драбадан, в стельку, Готовишиц, Готовенко* (імпримовані прізвиська з коренем, який називає стан алкогольного сп'яніння). Наприклад: *Андрюха вже Готовишиц, йому більше не наливати. Andrei ist rack, ihm soll man nicht mehr einschänken*.

В українській мові ми маємо безліч іменників на тему *алкоголю* зі сленговою маркованістю, яку під час перекладу доводиться компенсувати: *водяра, винище, шмурдяк* (дешеве неякісне вино), *сухар* (сухе вино), *палена горілка* (підроблена горілка), *бухло, пальне*. Людину, яка хвора на алкоголізм або яка часто *прикладається до чарки*, німецька молодь зневажливо називає *Alki (Alkoholiker), Alka-Sülzer* (утворено від назви похмільних пігулок *Alkaseltzer* та *sülzen* (norddt.) – лепетати щось дурне та нерозбірливе. В українському молодіжному сленгу цим іменникам відповідають *алкаш, алік, алконавт, синяк, ханурик, бухарик, синявка* (про жінку-алкоголічку).

Продовжуючи тему шкідливих звичок, запропонуємо синонімічні ряди на тему *табакокуріння*. Німецький тлумачний словник молодіжного сленгу наводить безліч синонімів цигарки, а саме: *Hugo, Glimmstengel, Fluppe, Lungenbrötchen, Stifchen, Lulle* та інше. Українською мовою такі іменники можна перекласти стандартним *цигарка* або сленговим *соска*. Наприклад: *Lass die Finger von der Lulle! Викинь соску!* Такі дієслова, як-от *dämpfen, chiggen*, пропонуємо перекласти українською як *смалити, затягуватись, димити*.

Очевидно, що поняттю *цигарка* в українській мові відповідають недостатньо сленгових слів. У разі, коли наявний мовний матеріал не задовольняє перекладача, є можливість зробити переклад використавши при цьому спосіб компенсації. Заміну сленгового слова оригіналу словом зі стандартної лексики компенсуємо додаванням сленгового слова в іншій частині речення або навіть тексту: *Ich hab keine Hugos mehr! Мені нема вже чого посмалити. Коли я прийшов, вони вже нализилися водяру. Als ich kam, haben die sich schon mit dem Vodka vollgeknallt.*

Окреме місце займають елементи сленгу *наркоманів*. Зрозуміло, що лише деякі з них поширені у молодіжному сленгу, оскільки наркомани – закрита асоціальна група на самому дні суспільства. У молодіжному сленгу, наприклад, маємо синонімічний ряд дієслів із значенням *курити траву: добувати, курити гандж, ганджубас, убитися/начитатися*, (стан наркотичного сп'яніння). У німецькому сленгу їм відповідають *kiffen, harzen, quarzen, barzen, buffen, einen Joint rauchen*. Інші досить відомі та поширені лексичні одиниці тематичного поля наркотиків: *косяк (Joint), торчок (Junkie), нарік, наркоша (User, Speedy Gonsales, Narko-Freak), системщик* (походить від *система* – систематичне вживання наркотиків (*Puscher*)).

Розглянемо групу сленгізмів із тематичного поля *гроші*. Грошей, як відомо, завжди бракує, особливо молоді та непрацюючим студентам. Отже, не дивно, що для позначення поняття «гроші» у молодіжних сленгах обох мов є цілий спектр синонімів на вибір. Іменникам *Geld, Bares, Kohle, Knete, Kies, Money, Mäuse, Mo(o)s(es), Moneten* в українському молодіжному ідеолексиконі відповідають *бабло, бабки, бабоси, капуста, лаве, лаванда, лавандос, башли, рубаси*. Наприклад: *Mal sehen, vielleicht kann ich bei meinen Erzeugern noch ein paar Mäuse schnorren. Подивимось, можливо, мені ще пощастить виклянчити у предків трохи бабла. Ohne Mos nix los. Без лаве ні туди ні сюди.*

Досить цікавими з лексичного погляду є також *вираження захоплення*. Молодіжний сленг надзвичайно експресивний, йому притаманна гіперболізація. Підтвердження цьому – дивовижне розмаїття епітетів, підсилюючих часток, прикметників, які висловлюють позитивну оцінку, захоплення чимось: *klasse, spitze, (ultra)oberaffentitten-)geil, hammerst, krass, orgasmisch, porno, abgefahren, dick, fett, phätt, endgeil, tierst, urst, wahnsinnig, irre, echt, geilo, ultracool, ultrakaß, zum wegflippen, aller erste Sahne, das knallt enorm rein, das movt rein (norddt), fetzig, urig (süddt), scharf, totalster Wahnsinn, echter Hammer, hammerhart, bombig, ätzend, saugeil, hypermäßig, toll, tierisch, unheimlich, scharf* та інші. Їм відповідає більшість сленгових одиниць української мови, зокрема деякі стовідсоткові відповідники, аналогічні за семантикою, етимологією чи формою, наприклад: *fett – жирно, echter Hammer, hammerhart, hammermäßig – молоток, bombig, bombastik – бомба, бомбовий, klasse – класний, cool – крутий, burnen, etw. brennt – жжот* (зі сленгу подонків) та інші не менш оригінальні та яскраві зразки молодіжної словотворчості: *кльовий, уматний, ультоний, суперський* тощо.

Молодь критично ставиться до *працівників правоохоронних органів*, кожен намагається уникнути зустрічі з ними. Підтвердження цьому – широкий синонімічний сленговий ряд у німецькій мові: *Bullen, die Grünen, Trachtengruppe, Blaumänner, Schließbrüder, Schlägergruppe, Huresöhne, Polente, Bullen-*

schweine. В українській їм відповідають три поширені найменування: *менти*, *мусора*, *голубий загін*. Характерно, що лексична одиниця *менти* настільки набула поширення, що поступово втрачає сленгову маркованість; очевидно, однойменний серіал посприяв цьому.

Через надмірну емоційність та експресивно-оцінювальний характер сленгу у молодіжних сленгах кожної мови особливе місце займають засоби вираження зневажливого ставлення до опонента. Німецькі іменники *Collo*, *Spacko*, *Spasti*, *Schizzo*, *Nullchecker*, *Nullpeiler*, *Nullspanner*, *Schwachkopf*, *Flachzange*, *Haserhirn*, *Heino*, *Penner*, *Spaten*, *Honk*, *Opfer*, *Evolutionsbremse*, *Brotgehirn*, *Intelligenzallergiker*, *Klopfskind*, *Pfosten*, *Poperze* в україномовному тексті перекладаються такими принижуючими звертаннями: *дурень*, *дурік*, *вася*, *васильок*, *лох*, *тормоз*, *ручник*, *дебіл*, *даун*, *ідіот* та інші. *Nur ein voller Spacko konnte bei Rot fahren!* – Тільки повний дебіл міг поїхати на червоне світло! Цей приклад ілюструє одну з особливостей молодіжних сленгів – тенденцію до перенесення психічних термінів на здорових людей (наприклад, нім. *Schizzo* – людина з абсолютно абсурдними ідеями, нім. *Depri* – малоактивні люди, які часто перебувають у стані депресії, укр. *дебіл*, *даун* – людина, поведінка якої дає підставу сумніватися у її психічному здоров'ї).

Як у німецькій, так і в українській мові досить поширеними вважаються молодіжні сленги для позначення як позитивного, так і негативного ставлення до дівчини: *Baby*, *Biene*, *Braut*, *Girl*, *Hase*, *Katze*, *Maus*, *Tussi*, *Puppe*, *heißes Schiff*, *Super-Mutter*, *Torte*, *Schnitte*, *Zuckerpuppe*, *Pussy*, *Sexy* і так далі. В українській мові їм відповідають *крася*, *фіфа* (вони несуть також негативну оцінку – надмірно розфарбована та зодягнена досить кричуще жінка), *пупсик*, *лялька*, *лялечка*, *кльова тьолка*; просто дівчина – *чікса*, *чухиха*, *подруга*. Негативне ставлення до жінки висловлюється за допомогою таких сленгізмів, як-от: *Bachratz*, *Nebelkrähe*, *Sumpfhuhn*, *Sumpfralle*, *Zicke*, *Horrorbraut*, *Kuh*, *Motte*, *Gesichtseimer*, *Schlachtschiff*, *Zippelgusse* (norddt.), *Ätz-Nudel*, *Geierwally* (süddt.) (за словником 42 одиниці пропонуємо перекладати відповідниками *страшко*, *відьма*, *атомна війна*, *шмара*, *баба*, *курка*, *коза* і таке інше).

Привабливого хлопця, який подобається дівчатам, німці називають *geiler Typ*, *voll der Normale*, *Hammer-Typ*, *süßer Typ*, *geiler Boy*, *der sieht gut aus* та українською мовою перекладають такими сленговими словами та словосполученнями: *пацук*, *лапочка*, *пупсик*, *зайка*, *красавчик*, *бубочка*, *мен*, *мачо* та іншими.

Особливе місце у житті молоді займають *батьки*. Вони поступово перестають бути джерелом влади та авторитетом для підлітків. Для підлітка батько та мати – джерело постійних заборон і примусу, нав'язування чужої думки, а також джерело отримання коштів. Таку мотивацію ілюструємо наведеними нижче синонімічними рядами німецького молодіжного сленгу: *Erzeugern*, *Erzeugerfraktion*, *Regierung*, *Stresskomitee*, *Oldies*, *Mumien*, *Grufties*, *Sponsoren*, *die Alten*, *Bosse*, *Anschafter* та інші перекладаємо українською як *предки*, *олди*, *стари*, *родики*, *батька* та *мамка* (*матушка*).

У молодому віці, мабуть, чи не найважливішою проблемою, яка хвилює підлітка, є стосунки з *протилежною статтю*. Для позначення флірту пропонуємо декілька дієслів німецького сленгу: *flirten*, *baggern*, *anmachen*, *geiern*, *klarmachen*, *aufreißen* та варіанти їх перекладу: *зацінитися*, *зняти*, *познайомитися*, *замолодити*, *клеїти*: *Der will wohl eine Schnecke anbaggern?* Він, напевне, хоче зацінитися подругу?

Реальна ж мова є лише у мовленні індивідів. Тобто щоб зрозуміти закономірності мовного існування, потрібно досліджувати її (мову) на окремих прикладах [7, с. 162], що ми і ставимо собі за мету у наступних дослідженнях.

Висновки. Отже, проаналізувавши відповідні сленги молодіжної мови в Україні та Німеччині, можемо зробити висновки, що не завжди можна запропонувати їх ідентичний переклад. У цьому разі перекладач може звернутися до лексичних і стилістичних способів перекладу, які ми розглядатимемо у наступних публікаціях. Досить часто під час перекладу метафор не вдається зберегти образності та мотивації. У цьому разі варто, на нашу думку, перефразувати метафору *Intelligenzallergiker* – *алергія на розум* та перетворити на порівняння *Hasehirn* – *мізків як у курки* чи, наприклад, замінити на функціонально рівнозначний відповідник *Bordsteinschwalbe* – *нічний метелик*.

Шляхом аналізу словника ми визначили найзагальніші теми, для позначення яких у молодіжних сленгах є найбільша кількість одиниць. Як з'ясувалось, основними універсальними молодіжними темами обох народів є сім'я та батьки, навчання, стосунки з протилежною статтю та однолітками, дозволя. В ідеолексиконах обох мов широко представлені поняття *гроші*, *секс*, *працівники правоохоронних органів*, *алкоголь*, *школа*.

Література:

1. Linke Angelika, Nussbaumer Markus, Portman Paul R. Studienbuch Linguistik / Hrsg. Von Armin Burkhard Angelika Linke und Sigurd Wiecher, Max Nieyer Verlag GmbH, Tübingen, 2004. 544 s.
2. Löffler Heinrich Germanistische Soziolinguistik. Grundlagen der Soziolinguistik, 28. 3. Überarbeitete Auflage, Berlin, 2005.
3. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика. Довкілля. К., 2006. 560 с.
4. Neuland Eva Jugendsprachen im gesellschaft-historischen Wandel. Ein Beitrag zur Geschichte der Jugendsprache. Jugendsprache – Jugendliteratur – Jugendkultur. Interdisziplinäre Beiträge zu sprachkulturellen Ausdrucksformen Jugendlicher. Peter Lang Europäischer Verlag der Wissenschaften der GmbH, Frankfurt am Main, 2003. S. 91–93.
5. Schlobinski Peter, Kohl Gabi, Ludewigt Irmgard Jugendsprache. Fiktion und Wirklichkeit. Opladen: Westdeutscher Verlag, 1993. S. 163–178.
6. Плетенецька Ю.М. Переклад жаргонізмів, сленгу, вульгаризмів та різновидів соціального діалекту в творі Дж. Селінджера «Над прірвою в житті». Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: «Філологічна». 2016. Вип. 61. С. 321–324.
7. Линтвар О.М. Індивідуальний авторський стиль (ідіостиль), ідіолект автора художнього твору. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: «Філологічна». 2014. Вип. 44. С. 160–162.

Чепурная З. В. Молодежный сленг как отражение социальной дифференциации молодежного сообщества

Аннотация. В статье сосредоточено внимание на аспекте молодежного социолекта. Подчеркивается, что молодежный сленг является одной из самых ярких и динамичных систем, что обусловлено самыми психологическими особенностями молодежи. В тематическом плане молодежная лексика, которая рассматривается в статье, охватывает такие ряды: досуг, обучение и работу, отношения между женщинами и мужчинами, музыку, деньги, кино и другое. В языке молодежи очевидны мотивы самовыражения и выделения. Наблюдаются параллели или совсем неидентичные элементы и тенденции. Аналогии и параллелизм в создании молодежных сленгов украинского и немецкого языков очевидны, однако специфическим остается культурологический аспект.

В общении как немецкой, так и украинской молодежи являются типичными играющее обращение с языком, творческий поиск и стремление к экспериментам, образность, метафоричность, гиперболизация и гротеск.

Ключевые слова: идеолексикон, социолект, субкультура, молодежный сленг, речевое поведение, синонимия.

Chepurna Z. Youth slang as a reflection of the social differentiation of the youth community

Summary. The article focuses on the aspect of youth sociolect. It is emphasized that youth slang is one of the brightest and most dynamic systems, which is due to the very psychological characteristics of young people. Thematically, youth vocabulary, considered in the article, covers the following series: leisure, education and work, relations between women and men, music, money, cinema, etc. There are parallels or even elements and trends are not identical at all. Analogies and parallelism in the creation of youth slangs of the Ukrainian and German languages are obvious, however, the culturological aspect remains specific.

In communication, both German and Ukrainian youth is a typical player of language handling, creative search and desire for experimentation, imagery, metaphor, hyperbolization and grotesque.

Key words: ideolexicon, sociolect, subculture, youth slang, speech behavior, synonymy.